

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

[Εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ «Ἡμερολογίου» ἐγένετο ἤδη γνῶριμον καὶ συμπαθὲς τὸ ὄνομα τοῦ κ. Μ. Α. Ροδά ἀπὸ τὰ ἐν τῷ περυσινῷ τόμῳ τοῦ 1914 τρία του πολεμικὰ διηγήματα, ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸ θέατρον τοῦ μακεδονικοῦ καὶ ἡπειρωτικοῦ πολέμου, οὗ συμμετέσχε πληρωθεὶς κατὰ τὴν αἰματηρὰν ἐπίθεσιν τοῦ Προφήτη Ἡλία. Ἀλλὰ πλὴν τούτων καὶ ὄσων ἐδημοσίευσεν ἄλλαχού ἐν τῷ μεταξύ, ἔχει ἤδη ἔτοιμον σειρὰν ἐξ 65 παρομοίων, τὰ ὁποῖα, γραμμένα εἰς τὸ αὐτὸ λαϊκὸν ἰδίωμα, ἀποδίδουσιν ὡς ἐν κινηματογραφικῇ ταινίᾳ εἰκόνας εἰς ἐπισόδια καὶ σκηναὶς πλήρεις ὀσμῆς καὶ ἡρωϊσμοῦ καὶ αὐτοθυσίας τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Πρὸ τούτων εἶχε γράψει ἐν Σμύρνῃ καὶ τὰ «Μακεδονικὰ Διηγήματα» ἐμπνευσμένα ἐπίσης ἀπὸ τοὺς ἐν Μακεδονίᾳ ἐθνικοὺς ἀγῶνας τῶν ἀνταρτικῶν

σωμάτων, ὧν τὴν δρᾶσιν παρηκολούθησε. Ἐδημοσίευσεν προσέτι τὸ κοινωνικὸν δράμα «Τόπο στὴ ζωὴ», συμβολικὸν τῆς πολιτικῆς καὶ ἐθνικῆς μας ζωῆς, τὸ μυθιστόρημα «Ἡ Σμυρναία» μὲ τὸν δυνατὸν του ῥεαλισμὸν καὶ τὴν ἡθοιογραφικὴν παραστατικότητα, καὶ πλείστα ἄλλα. Ὡς δημοσιογράφος διεκρίθη διὰ τὴν περὶ ἀρθρογραφίαν του καὶ τὴν γνῶσιν τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἐθνικῶν ζητημάτων. Ἦδη, ἐγκατασταθεὶς ἀπὸ τινος ἐν Ἀθήναις μετὰ τὴν ἀπότισιν τῆς στρατιωτικῆς του θητείας, διατελεῖ ἐκ τῶν πρώτων συντακτικῶν τῆς «Πατρίδος», εἰς ἣν ἐδημοσίευσεν καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἀνάγνωσμα «Πῶς ἐνίκησαμεν τοὺς Βουλγάρους». Τὸ κάτωθι παρατιθέμενον πολεμικὸν διήγημα ἀπεσπᾶσθη ἐκ τῆς ἀνεκδότου ὡς ἄνω σειρᾶς.]

Ἡ ἸΜΑΥΡΟΦΟΡΑ

Ἡ ΔΙΑΚΟΠΗ ὁ στρατὸς πολεμᾷ ἐν τῇ Μανωλιάσᾳ καὶ ἐπὶ τῷ Μπιζάνι. Δέρνεται ἡμέρα νύχτα ἀπὸ σφαῖρες, κομμάτια καφτὸ σίδερο, χιόνι, χαλάσι, βροχῆς· μάτι δὲν κλείνει ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων.

Τὰ χιόνια λύσαν καὶ ξανάπεσαν ἄλλα, ἡ Τσοῦκα πάντα ἀσπροφόρα καὶ τὰ Γιάννενα καπνίζουσι τὸ κάστρο τὸ συρματοπλεγμένον στέλνει καθὲς στιγμή τὸ Χάρο καὶ θερίζει λεβέντικα κορμιά. Κρατιέται ὁ φαντάρος ἐπὶ τῆς ράχης καὶ ἐπὶ τῆς κορφοβούνιας, ἔμεινε πετὶ καὶ κόκκαλον τὸ δοξασμένον εὐζωνάκι, καρβούνιασε ἡ ψυχὴ του καὶ γράφει ἐπὶ τὸ σπιτικό του: «τὰ Γιάννενα δὲν πέφτουσι».

Τέσσερες ἡμέρες ἔμεινε ὁ Στρατὴς τῆς Ἀγγελοθανάσσεως ἐπὶ τῆς προφυλακῆς καὶ τὴν πέμπτην τὸν διάταξαν νὰ κουβαλήσῃ τοὺς σκοτωμένους ἐπὶ τῆς χαλασμένης ἐκκλησιᾶς τοῦ Κοπανιοῦ. Ἀνεβοκατέβηκε δυὸ φορές τὴν Μανωλιάσα, καὶ τὴν τρίτην, κοντὰ τὸ βράδυ,

ἔπεσε στὰ πουρνάρια ξεψυχισμένος, ἔκλεισε τὰ μάτια καὶ σηκώθηκε τὴν ἄλλη ἡμέρα τρομαγμένος ἀπ' τοῦ τοπομαχικοῦ τὸν κρότο, πιασμένος ἀπ' τοῦ βορηᾶ τὸ φύσημα.

Ὁ σιτιστὴς τοῦ τέταρτου λόχου πέρασε ἀπὸ τὸ μονοπάτι μ' ἓνα τσουβάλι κουραμάνες. Κλαυτὰ τοῦ ζήτησε ἓνα κομμάτι ὁ Στρατῆς, δυὸ μπουκιές, νάρθη στὰ συγκαλά του, νὰ ὀρθοποδήσῃ καὶ νὰ πάη στὸ λόχο ποῦ ἀναπαυότανε στὸν ρημαγμένο μῦλο.

Οὔτε ἀπάντησι τοῦ ἔδωσε ὁ λοχίας. Μιά βλαστήμια τοῦ ἔξφυγε καὶ μιὰ κατάρα γιὰ τὸν πόλεμο. Σύρθηκε ὡς τὸ λόχο, λαχάνιασε, ἔπεσε στὰ πόδια τοῦ ἐπιλοχία ζητώντας ἄδεια ἢ καμμιά ἔνδειξι ἀπ' τὸ γιατρό, νάμπη στὸ νοσοκομεῖο. Τὴν στιγμὴ ἐκείνη χτύπησε ἡ σάλπιγγα συνάθροισι. Σὲ λίγη ὥρα ὁ λόχος παρατάχθηκε στὴ γραμμὴ κι' ἀναγνώστηκε ὁ κατάλογος. Ὁ λοχαγὸς διέταξε νὰ φτάσουν οἱ ἄντρες γλήγορα στὸν Προφήτη Ἥλεια, γιὰτὶ οἱ Τούρκοι χούμιξαν λυσσασμένοι καὶ ἀποφασιστικά. Πρῶτη φεύγει ἡ διμοιρία τοῦ Μπαχάρογλου καὶ ἔοπισω τῆς ἢ ἄλλες.

Τὰ πόδια τοῦ Στρατῆ τρέμουν, ὁ ἀνήφορος τὸν σακατεύει. Τὰ τοπομαχικὰ σειοῦνε τὰ βουνὰ καὶ τραντάζουν τὰ λιθάρια. Πέρα στὴ ράχη, πρὸς τὸ μέτωπο τοῦ Μπιζανιοῦ, μιὰ χακόχρωμη σειρὰ φαντάρων προχωρᾷ πηδηχτά, κυλάει στὸν κατήφορο καὶ ξαναφαινεται στὴν γδυτὴ ράχη.

Ὁ Στρατῆς ἀνέθηκε καμμιά διακοσαριὰ μέτρα κι' ἔμεινε. Σὰν χάθηκε ὁ λόχος πίσω ἀπὸ τῆς λοφοσειρῆς τῆς Μανωλιάσας καὶ δὲν ἀκούγονταν τὰ φρενιατὰ του, πέταξε τὸ ντουφέκι, τῆς μπαλάσκες, τὸ γυλιὸ καὶ κατέθηκε μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα στὸ δημόσιο δρόμο τῆς Κανέτας. Κατὰ καλὴ του τύχη περνοῦσε ἓνα κάρρο γιὰ τὴν Φιλιππιάδα. Παρακάλεσε νὰ τὸν πάρουν — γιὰτὶ πεθαίνει. Τὸν δέχτηκαν μὲ χίλια στανιά. Ἐφτασε ἐκεῖ νύχτα καὶ ἔημερώθηκε στὸ νοσοκομεῖο τοῦ Ἐρυθροῦ.

Στὴν πρωϊνὴ ἐπίσκεψι ὁ γιατρός τὸν παρατήρησε προσεχτικά. Καμμιά σοβαρὴ ἀρρώστεια δὲν πιστοποιήθηκε. Κούρασι καὶ κρῦο εἶνε ἀλήθεια ὅτι εἶχε περίσσια. Τέτοιες ἀρρώστειες εἶχε οὔλο τὸ στράτευμα κι' ὅμως ἔμεινε μπροστὰ στὸ γιγάντειο κάστρο μὲ ὑπομονὴ καὶ πεποίθησι γιὰ τὸν τελειωτικὸ θρίαμβο.

Τὰ κρεβδάτια γιόμισαν ἀπὸ βαρυλαθωμένους, μὲ σαφιασμένα πόδια καὶ χέρια, μάτια βγαλμένα καὶ πρόσωπα ἀγνώριστα. Ὁ Στρατῆς τὴν τρίτη ἡμέρα πήρε φύλλο πορείας γιὰ τὸ σῶμα του. Κάθισε μιὰ ἡμέρα στὴ Φιλιππιάδα ἀναποφάσιτος· κουράγιο δὲν εἶχε νὰ πάρῃ τὸν ἀνήφορο, νὰ ξανᾶρθῃ στὴν πέτρινη καὶ ἀνθρωποσκοτώστρα Μανωλιάσα.

Τ' αὐτοκίνητα δὲν παύουν νὰ κατεβάζουν χτυπημένους. Ἀπὸ τὴν Πρέβεζα ἡμέρα καὶ νύχτα σκεφτικά καὶ σιγανὰ ἔρχονται στρατεύματα, πηγαίνουν νὰ θρέψουν τὸ Μινώταυρο τοῦ Μπιζανιοῦ. Μπροστὰ στὸ Σουηδικὸ νοσοκομεῖο εἶδε ἄξαφνα ὁ Στρατῆς τὸ Δήμαρχο τοῦ τόπου του. Ὁ Μπράτσικας ἦρθε νὰ φιλέψῃ τὰ παιδιά, ποῦ τοῦδιναν χρυσὸ σφαιρίδι, μὲ κανένα πεντόφραγκο καὶ νὰ

φροντίση ν' αποσπάση τὸ παιδί τῆς ἀδερφής του ἀπὸ τὸ πυροβολικό σὲ κανένα νοσοκομεῖο τῆς Ἄρτας ἢ τῆς Πρέβεζας βοηθό.

Ἔπεσε μὲ λαχτάρα στὴν ἀγκαλιά του ὁ Στρατῆς καὶ τὸν ἐφίλησε, ἀνοίξε ἡ καρδιά του σὰν εἶδε τὸν ἄρχοντα τοῦ δήμου μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἐρημιά. Ὁ Δήμαρχος, ἐχτὸς ἀπ' τὰ φιλιὰ, τὸν πῆρε κ' ἔφαγαν στὸ μπακάλικο ποῦ εἶνε κοντὰ στὸ μεγάλο πλάτανο, καὶ τὸν ἐρώτησε γιὰ τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ ποῖο ζῆ καὶ ποῖο πεθαίνει.

Χωρὶς μεγάλη δυσκολία ὁ Στρατῆς ἔπῃρε ἀπὸ τὸν Δήμαρχο ἕνα κολλαριστὸ εἰκοσπεντάριχο καὶ χάθηκε. Οὔτε στὸ στρατεύμα ἐπῆγε, οὔτε σὲ νοσοκομεῖο. Τὰ λεφτὰ τοῦ ἔδωσαν φτερά, τὸν ἔσωρῶξαν μακρὰ ἀπὸ τοῦ κανονιοῦ τὸν κρότο. Σὲ δυὸ μέρες βρέθηκε ἀνάμεσα στὸ χωριὸ τοῦ τριγυρισμένος ἀπὸ φίλους καὶ δικούς.

Γυναῖκες κ' ἄντρες ἔπῃγαν νὰ τὸν καλωσορίσουν στὸ σπιτικό τῆς ἀρραβωνιαστικιάς του, τῆς μαυροφόρας μὲ τὸνομα. Δυὸ μῆνες πρὶν τοῦ ὁ πόλεμος ἀνάφη γκρεμίστηκε ὁ πατέρας της ἀπὸ τοὺς βράχους τῆς Φτελιάς. Σὰν φύγαν τὰ δυὸ της ἀδέρφια, πέθανε ἡ μάνα, καὶ στὴν ἐκστρατεία ὁ Νικολῆς κ' ὁ Χρῆστος ποῦ ἔσουρναν χορὸ καὶ χτύπαγαν λαοῦτο, ἔπεσαν στοῦ Σόροβιτς τὴν μάχη.

Δίγη δροσιά ἐχύθηκε μέσ' τὴν ψυχὴ της τώρα μὲ τὸν γυρισμὸ τοῦ Στρατῆ, τὰ μάτια της δὲν τρέχουν, σ' ἄχειλι ἔσκασε τὸ πλάνο της χαμόγελο.

— Πῶς ἀπὸ δῶ, Στρατῆ; ἔρωτησε ὁ τρεμουλιάρης κ' ἄσπρογένης πάρεδρος, καὶ ἄεινος τοῦ ἀπάντησε:

— Μὲ ἄδεια, μπάρμπα Χρῆστο.

Εἶνε τὸ πρῶτο παιδί ποῦ γυρίζει στὸ χωριὸ, ὁ πρῶτος ποῦ ἱστοράει τῆς νίκες καὶ τὰ κατορθώματα. Καὶ λέει, λέει ἀδιάκοπα ὁ Στρατῆς τοὺς ἐνδοξοὺς ἀγῶνες, τὸ χούμισμα ἀπάνω στὴν Τουρκιά, τὸ διάδα τοῦ Σαῖτάν Μπουγάζ, τὸ πέρασμα τοῦ Βαρδάρ, τὸ ἔμπα τῆς Θεσσαλονίκης κ' ἀπὲ τοὺς ἀδιάκτους χαμοὺς τοῦ Μπιζανιοῦ, τὰ κρύα καὶ τὴ πείνα, τὸ κυνηγητὸ ποῦ ἔκαμε τῶν Ἀρβανητάδων.

Μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα ἀκοῦνε οἱ χωριανοὶ του τὸν Στρατῆ ὅτε περνάει, τὸν κερνάει μαῦρο κρασί καὶ παίρνει μεζὲ ἀπὸ τὴν γουρνοπούλα τὰ κορίτσια τρέμουν σὲ μιὰ ματιὰ του καὶ ἡ ἀρραβωνιαστικιά ξεχνάει τοὺς χαμένους, τὸν ἀγκαλιάζει στὰ κρυφὰ καὶ τὸν φιλεῖ στὰ πάρωρα, τρέμουν καὶ οἱ δυὸ μεθυσμένοι, στεγνώνει ὁ λάρυγγας τους, ἡ παρθενιά φτερούγιασε.

Μὲ τὸν ἀέρα τοῦ νικητῆ καὶ τὴν ἀστραφτερὴ κορῶνα, ποῦφερε ἀπὸ τὸν πόλεμο, περνοῦσε τὸ κατώφλι της τὴν νύχτα κ' ἔφευγε μὲ τὸ πρῶτο λάλημα τοῦ κόκορα.

Ἦγγε στὴν ἐκκλησιά ὁ νικητῆς τὴν Κυριακὴ μὲ τὴ σκισμένη καὶ λερωμένη φανταριστικὴ στολή, τοῦ ἔδωσαν θέσι κοντὰ στὸν δεξιὸ ψάλτη καὶ ὁ παπᾶς τοῦ ἔστειλε μετὰ τὸ «πάτερ ἡμῶν» ξεχωριστὰ ἀντίδωρο πολυευλογημένο. Σὰν τέλεψε ἡ ἐκκλησιά, τὸν πῆρε ὁ πάρεδρος καὶ ὁ δάσκαλος, τὸν ἔπῃγαν στὸ μπακάλικο τῆς «Θεσσαλονίκης» νὰ τὸν κερᾶσουν κονιάκ καὶ τσιγάρο διαλεχτό.

Ἄνοιξε πάλι τὸ στόμα ὁ Στρατῆς καὶ εἶπε ἕνα σωρὸ παλλη-

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΡΩΤΑ
(Ἔργον τοῦ Greuze)

καριές του Μακεδονικού αγώνα, Ιστορήσε το πώς πολεμάνε στο Μπιζάνι και πώς περνάει ο στρατός με της βροχές και τὰ χιόνια. Τὸ μαυρισμένο σανιδένιο τραπέζι γιόμισσε ἀπὸ ποτηράκια τοῦ κο- νιάκ, τὰ παιδιά τοῦ σχολείου τὸν τριγύριζαν κι' ἄκουγαν τὰ λό- για του σὰν τοῦ παπᾶ τὴν μεγάλη ἑβδομάδα.

Τὸ ἀγροτικό ταχυδρομεῖο ἔφερε γράμματα ἕνα σωρό. Τὰ παιδιά γράφουν ἀπὸ τὸ Μπιζάνι και παρηγορᾶνε τοὺς δικούς τους με τὸ σή- μερα και με τὸ αὔριο. Ὁ Γυφτονικολῆς γράφει στὸν πατέρα του, ὅτι ὁ Πέτρος τῆς Γιαννούλας σκοτώθηκε στὴν Ἀετόρραχη και ὁ Κῶ- στος τοῦ Μπελογιάννη ἔπεσε ἀπὸ τὸ ἄλογο και χτύπησε θανατερά.

Ἄλλο γράμμα στὸν παπᾶ λέει ὅτι ὁ Στρατῆς τῆς Ἀγγελοθανά- σενας χάθηκε εἴκοσι ἑξι μέρη τῶρ ἀπὸ τὸ λόχο. Με τὸ ταχυδρο- μεῖο τῆς Τετάρτης οὐλα τὰ παιδιά μ' ἕνα λόγο γράφουν ὅτι ὁ Στρατῆς ντρόπιασε τὸ χωριό, κηρύχτηκε λιποτάχτης ἔμπρὸς στὸν ὄχτρο, σκιάχτηκε τὸ Μπιζάνι, πέταξε τὸ ντουφέκι, τῆς μπαλά- σκες και τὸ γυλιὸ δίπλα στὸ μῦλο ποῦ εἶνε κοντὰ στὸ Κοπάνι.

Στόμα σὲ στόμα βούιξε τὸ χωριό, σπῖτι σὲ σπῖτι μαθεύτηκε τὸ κάμωμα τοῦ Στρατῆ. Περνάει τῆς ρούγες και δὲν τὸν προσέχει κανένας· ὁ πάρεδρος τὸν ἀποφεύγει, ὁ δάσκαλος ἔστειλε κρυφὸ μαντάτο στὴν ἀστυνομία τοῦ δήμου νὰ τὸν πιάσουν και ὁ παπᾶς οὔτε ἀντίδωρο τοῦ δίνει στὸ τέλος τῆς λειτουργίας. Κι' αὐτός, ἀνύποπτος λέει τῆς μάχης και τοὺς χαλασμούς σὲ ὅποιον τὴν χη, κητὴ τὸ βράδυ σὰν σουρωπώση και βγαίνει τὴν αὐγὴ με τὸ χάραμα.

Ἄξαφνα τὴν Κυριακὴ τὸ βράδυ, τὴν ὥρα ποῦ διαβάζαν τὴν ἔφημερίδα στὸ μπακάλικο τῆς «Θεσσαλονίκης», μπαίνει ὁ δεκανέας τῶν εὐζώνων Λουρέντζος. Τὸ ζερβὶ του χέρι εἶνε ἀκόμα δεμένο ἀπ' τὴ λαβωματιά τῶν Πεστῶν και τὰ τσαρούχια του φαγωμένα ἀπὸ τὰ βράχια και τὰ γιουρούσια. Σὰν τὸν εἶδε ὁ Στρατῆς σηκώ- θηκε ἄθελα, κιτρίνιασε και χτύπησε ἡ καρδιά του.

Τοῦ φάνηκε σὰν σταλμένος ἀπὸ τὸν τόπο τοῦ αἵματου γιὰ νὰ τὸν τιμωρήσῃ. Τοῦ ἔδωσε τὸ χέρι και χτύπησε νὰ τοῦ φέρουν ρακὶ και σῖκο. Ὁ δεκανέας ὁμοῦ τοῦ φέρθηκε ψυχρὰ κι' οὔτε τὸ χέρι τοῦ ἔδωσε οὔτε τὸ ρακὶ ἔπῃρε. Χίλια βόλια νάπεφταν με μιᾶς ἀπάνου του δὲν θὰ τὸν πονοῦσαν τόσο ὅσο τὸν ἔσφαξε ἡ ματιά και ἡ περιφρόνησι τοῦ δεκανέα.

Τὸ βασιλείο του γκρεμίστηκε σὲ μιὰ στιγμή· ἀπὸ δοξασμένος τοῦ χωριοῦ ἔπεσε στὴ λάσπη και στὸν ἀφανισμό· δὲν ἔχει τόπο νὰ σταθῇ, τρέμει, φοβάται νὰ μιλήσῃ, δὲν κοιτάει νὰ σηκώσῃ μάτια στοὺς χωριανούς· τώρα νοιώθει γιὰ τὸν ἀποφεύγουν ὁ παπᾶς, ὁ δά- σκαλος και ὁ πάρεδρος, γιὰ τὸ ἐγάλασε ὁ μαστρογιώργης σὰν ἔλεγε τὴν νυχτερινὴ ἐπίθεσι τῆς πρωτοχρονιάς. Τὸ στόμα του βούλωσε και ἡ λαλιά ἐκόπηκε. Σηκώθηκε τρικυμισμένος, με σαλεμένο τὸ λογικό, ἔριξε μερικὲς δεκάρες στὸ δίσκο γιὰ τὰ πιστὰ και ἔφυγε. Ὁ δρόμος εἶχε στρωθῇ με χιόνι και ἡ κοκκαλιάρια σκύλα τῆς γειτονειᾶς οὔρλιαζε τρομαχτικά. Μπήκε στὴς ἀρραβωνιαστικιάς

του χλωμιασμένος κι' έπεσε σέ μιὰ γωνιά κρατῶντας τὸ κεφάλι. Ἡ μαυροφόρα συνδαύλιζε τὴν φωτιά καὶ δοκίμαζε τὸ ζουμί τῆς κόττας. Τὸν εἶδε ἔτσι σεκλειτισμένο καὶ ταραχτήκη, τὸν ῥώτησε τί ἔχει καὶ πικραίνεται ὁ νικητής, ἴμπάς κι' ἀποθύμησε τοῦ κανονιοῦ τὸν κρότο καὶ τῶν Τουρκῶν τὸ χάλασμα.

Στὰ λόγια τῆς πετάχτηκη τρομαγμένος σέ μιὰ στιγμή ἐνόμισε ὅτι εἶνε δοκιμασία, ὅτι τὰ ξέρει καὶ ζητάει νὰ μάθη τὴν ἀλήθεια. Μὲ τὰ χοντρά τῆς χέρια τὸν ἄρπαξε καὶ τὸν ἔσφιξε στὴν ἀγκαλιά, μ' ἓνα φιλι τὸν ξαναμέθυσε, τοῦ χάϊδευε τὰ χέρια ποῦ κράτησαν μῆνες πέντε τὸ ντουφέκι καὶ τρόμαζαν τοὺς Τούρκους.

Ὅσοι δὲν πίστευαν τῆς διαδόσεις καὶ τὰ γράμματα, μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ δεκανέα μαθεύτηκη ἡ καθαρὴ ἀλήθεια. Ὁ Λουρέντζος στὸ νοσοκομεῖο ἀπὸ ἄλλους πατριῶτες λαθωμένους ἔμαθε τὴν λιποταξία τοῦ Στρατῆ. Τὴν ἄλλη ἡμέρα δὲν πέρασε ὁ λιποτάχτης ἀπὸ τὴν ροῦγα καὶ τὰ μαγαζιά. Ἐστρηψε ἀπὸ τὸν κάτω δρόμο τῶν ἀλωνιῶν καὶ πῆγε στὸ χωράφι, προσπάθησε νὰ ξεχάσῃ τὴν συμφορὰ του μὲ τὴν περιποίηση τῶν δένδρων καὶ τὸ σάξιμο τῶν αὐλακιῶν.

Πότε καὶ πότε χτυπάει τὸ κεφάλι του γιὰ ὅ,τι ἔκαμε, κλαίει ποῦ δὲν ἔμεινε κι' αὐτὸς στὸ πλευρὸ τῶν χωριανῶν του, νὰ γυρίσῃ μὲ τὸ κεφάλι ὀρθὸ ἢ νὰ πεθάνῃ σὰν τοὺς ἄλλους στὸν χορὸ τοῦ πολέμου.

Ὁ ἥλιος πλησίαζε νὰ πέσῃ πίσω ἀπὸ τὰ χιονισμένα ἐλάτια τοῦ Βωδιᾶ καὶ οἱ ζευγολάτες ξαναγύριζαν στὸ χωριὸ τυλιγμένοι μέσα σέ χοντρές φλοκάτες. Ξεκίνησε καὶ ὁ Στρατῆς καὶ ἀνταμώθηκε στὸ δρόμο μὲ τοὺς εὐτυχημένους χωριανούς του. Κανένας δὲν τοῦ μίλησε, στὴν καλησπέρα του λόγος δὲν ἀκούστηκε. Σέ μιὰ στιγμή ἀναψε τὸ αἷμα καὶ τοῦρθε νὰ κόψῃ τὸ λαρύγγι, νὰ πετάξῃ στὰ κόπρα τὸ κεφάλι αὐτὸ ποῦ γέννησε τὴν ἰδέα τῆς φυγῆς.

Δὲν εἶχε τὴν δύναμι κι' αὐτὸ νὰ τὸ κάμῃ. Τὸ χέρι του ἔτρεμε καὶ ὁ νοῦς του ἔφερνε μπροστὰ μύριες συμφορές. Μπαίνοντας στὸ χωριό, εἶδε δυὸ δασοφύλακες ποῦ περπατοῦσαν μὲ τὸν δεκανέα. Τρόμαξε καὶ λοξοδρόμησε, φαντάστηκε ὅτι ἦρθαν νὰ τὸν πιάσουν, νὰ τὸν στείλουν δεμένο στὸ στρατοδικεῖο. Ἐπεσε στὴ λαγκαδιά, δρασκελίσε βάτα καὶ τσουκνίδες καὶ πῆγε ἀπὸ τὴν πίσω πόρτα στὴν ἀρραβωνιαστικιά του. Ἐκείνη σὰν τὸν εἶδε, χύμηξε κατὰ πᾶνου του σὰν ὀχιά, τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ λαιμὸ καὶ τὸν ἐρώτησε:

— Εἶσαι προδότης, κολασμένος, λιποτάχτης, πέταξες τὸ ντουφέκι σου, Στρατῆ!

— Ὅχι, ποιὸς τῶπε, φώναξ' ἐκεῖνος δυνατὰ, ζητώντας σωτηρία καὶ βοήθεια ἀπὸ τὴν ἄρνησι.

— Τάκουσα στὴ βρύση σὰν πῆγα νὰ γιομίσω τὴν βαρέλα μου νερό. Οὐλο τὸ χωριὸ τὸ ξέρει. Τὸ λέει κι' ὁ Λουρέντζος ξέσκεπα.

Χωρὶς νὰ χάσῃ τὸ θάρρος του ἐκεῖνος, ἀνοιξε τὴν ἀγκαλιά του καὶ τῆς εἶπε, ἐλπίζοντας νὰ τὴν τραθήξῃ μὲ τὸ μέρος του:

— Ναι, Ρηγιῶ, εἶμαι προδότης, κολασμένος, λιποτάχτης, πέταξα τὸ ντουφέκι, τὸ γυλιὸ ποῦ ἔκρυβα τὰ στολίδια σου. Τὰ εἶχα ἀγοράσει μὲ τὸ σπαθὶ μου στὸν Μακεδονικὸ ἀγῶνα. Εἶμαι τέτοιος

ὅπως σοῦ εἶπαν, γιατί ἡ ἀγάπη σου τὸ ζήτησε, τὰ μάτια σου μὲ φέραν ὡς ἐδῶ. Ἔλα μαζί νὰ φύγουμε. Τὸ χωριὸ θὰ εἶνε ὁ τάφος μου. Δὲν μπορῶ πειὰ νὰ μείνω. Ἡ σπηλιὰ τοῦ Μαύρου βράχου εἶνε δική μας. Κλέφτης θάβγω καὶ θὰ τοὺς δείξω ὅτι ἔμαθα νὰ πολεμῶ.

Ἀπάνω ἀπ' τὴ γωνιὰ τὸ κρεμασμένο λυχνάρι τσιτσιρίζε ἀπὸ τὸ τὴν σιγαλιὰ. Ἡ Ρηγιὴ δάγκωσε τὰ δάχτυλά της γιὰ λίγες στιγμὲς καὶ κατόπι ἔκαμε δυὸ δρασκελιές πρὸς τὴν ἀρματωσιὰ τῶν σκοτωμένων ἀδερφίων της. Πῆρε τὸ δίκικοπο μαχαίρι ποῦ ἡ λάμα του ἦταν βαμμένη σὲ χολή, καὶ ἀφρισμένη ἔπεσε στὰ στήθια του. Γυναῖκα μὲ σῶμα καὶ καρδιὰ ἀντρίκια δὲν λιγοκάρδιασε. Πόσες φορές τὸ βύθισε στ' ἀμαρτωλά του στήθια ὅτε κι' αὐτὴ κατάλαβε. Σὲ κάθε μαχαιριά κι' αὐτὰ τὰ λόγια φώναζε θριαμβευτικά :

— Γιὰ τὴν Πατρίδα, γιὰ τὴν τιμὴ μου, γιὰ τὸ χωριό.

Ἡ καμπάνα τὴν ἄλλη ἡμέρα δὲν χτύπησε λυπητερά. Κοντὰ τὸ μεσημέρι οἱ χωριανοὶ εἶδανε τὸν Παπᾶ - Βασίλη νὰ θάβῃ τὸν Στρατῆ χωρὶς τὰ στρατιωτικὰ του ρούχα καὶ ψαλμωδίες πένθιμες. Σὰν ἐτελείωσε τὸ κιβούρισμα, ἀκούστηκεν ἡ μάννα τοῦ λιποτάχτη ποῦ ρέκαζε κι' ἔκαταριόταν τὴν στρίγγλα, ποῦ σκότωσε τὸ παιδί της, ἀναθεμάτιζε τὸν παπᾶ ποῦ ἔθαψε τὸν ἀκριβό της σὰν κολασμένο, ἄψαλτο κι' ἀσχώρητο.

Μ. Α. ΡΟΔΑΣ

(1914)

Ἑπαγόρευσις ἐπιστολῆς πρὸς ἀπόντα σύζυγον

« Ναί, χρυσέ μου ἀνδρούλη μου, ἀφ' ὅτου λείπεις ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ μου, ὅλα μοῦ φαίνονται μαῦρα καὶ σκοτεινὰ. Μόνη, κατὰ μιση, δὲν ἔχω ἄλλη συντροφιά παρὰ μόνο τὴ γλυκειὰ σου ἐνθύμισι. Σοῦ στέλνω, ἀγάπη μου, χίλια φιλιὰ, καὶ σ' ἔχω διὰ βίου πάντα στὴν καρδιά μου Ἡ πιστὴ σου Πηνελόπη.»